

ارتباط کیفیت سود و حق الزحمه حسابرسی با سیاست تقسیم سود شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

دکتر مجید مرادی

عضو هیات علمی گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو ساوه (نویسنده مسئول)
m.moradi@hnhk.ac.ir

دکتر مریم صفرپور

مدرس گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو ساوه
m.safarpour@hnhk.ac.ir

سوگل نیک طره منفرد

دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو ساوه
sogol.monfared@yahoo.com

چکیده

هدف اصلی تحقیق بررسی ارتباط بین کیفیت سود و حق الزحمه حسابرسی با سیاست تقسیم سود شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ می باشد که در این راستا سیاست تقسیم سود به عنوان متغیر وابسته و کیفیت سود و حق الزحمه حسابرسی به عنوان متغیرهای مستقل می باشند. اندازه شرکت، اهرم مالی و نسبت اقسام تعهدی نیز به عنوان متغیرهای کنترل می باشند. نمونه آماری تحقیق ۱۰۲ شرکت می باشد. روش پژوهش از نوع توصیفی همبستگی با رویکرد کاربردی بوده و روش گردآوری اطلاعات در بخش مبانی نظری از روش کتابخانه ای و در بخش آزمون فرضیات از روش اسنادکاوی صورتهای مالی می باشد. به طور کلی روش آماری مورد استفاده در این پژوهش روش همبستگی و رگرسیون چندگانه است. نتایج تحقیق نشان داد که بین کیفیت سود و حق الزحمه حسابرسی با سیاست تقسیم سود ارتباط مستقیم و معناداری وجود دارد. نتایج مربوط به متغیرهای کنترلی نشان داد که بین اهرم مالی و نسبت اقسام تعهدی با سیاست تقسیم سود ارتباط معکوس و معناداری وجود دارد و اندازه شرکت با سیاست تقسیم سود ارتباط مستقیم و معناداری دارد.

واژه های کلیدی: سیاست تقسیم سود، کیفیت سود، حق الزحمه حسابرسی، اندازه شرکت، اهرم مالی

مقدمه

گزارشهای مالی یکی از مهمترین فرآورده های سیستم حسابداری است که یکی از اهداف عمده آن فراهم کردن اطلاعات لازم برای ارزیابی عملکرد و توانایی سود آوری بنگاه اقتصادی می باشد. یکی از اقلام حسابداری که در گزارشهای مالی تهیه و ارائه می شود سود خالص است که کاربردهای متفاوتی دارد. معمولاً سود به عنوان عاملی برای تدوین سیاستهای تقسیم سود و راهنمایی برای سرمایه گذاری و تصمیم گیری و بالاخره عاملی برای پیش بینی به شمار می رود و کیفیت بالاتر سود می تواند دقت تصمیم گیری مدیران مالی شرکتها را ارتقا دهد (بلکویی، ۱۳۸۱). مدیران، تحلیل گران مالی و سرمایه گذاران بیشترین توجه خود را به سود گزارش شده شرکتها اختصاص داده اند. مدیران از حفظ روند رو به رشد سود منتفع می شوند. زیرا پاداش

آنها به میزان سود شرکت‌ها بستگی دارد. تصمیم‌گیری درباره پرداخت سود و مقدار آن، موضوع مهم و بحث برانگیزی در حوزه مدیریت شرکتی است؛ زیرا در این تصمیم‌گیری مقدار پولی که باید به سرمایه‌گذاران پرداخت شود و همچنین مقدار پولی که باید برای سرمایه‌گذاری مجدد انباشته شود، مشخص می‌شود. تأمین مالی از محل منابع داخلی یعنی عدم توزیع سود نقدی از طرفی برای شرکت مطلوب به نظر می‌رسد و از طرف دیگر ممکن است برنامه سهامداران خرد برای تأمین بخشی از هزینه‌های زندگی از این بخش را تغییر دهد. در عین حال در شرکت‌های ایرانی، مرجع تصمیم‌گیر نهایی درخصوص تقسیم سود، مجمع عمومی عادی سالانه است (ایمانی پور، ۱۳۹۲). اخبار مربوط به تقسیم سود و تغییرات سود تقسیمی نسبت به سال‌های گذشته برای سهامداران اهمیت بسزایی دارد. به طوریکه در این ارتباط تئوری‌ها و دیدگاه‌های زیادی مطرح شده است. به عبارتی، تغییر خط مشی تقسیم سود شرکت به سهامداران و سرمایه‌گذاران پیام می‌دهد که وضعیت مالی شرکت چگونه است. در خصوص تقسیم سود، تئوری‌ها و دیدگاه‌های زیادی مطرح شده است. برای مدیران و سرمایه‌گذاران نیز این مسأله از اهمیت زیادی برخوردار است. از این رو بخشی از توان و توجه مدیران شرکت‌ها معطوف به مقوله‌ای است که از آن با عنوان خط‌مشی تقسیم سود یاد می‌شود. می‌توان گفت تغییر خط‌مشی تقسیم سود شرکت به سهامداران و سرمایه‌گذاران پیام می‌دهد که وضعیت مالی شرکت چگونه است. اما مهم‌تر از خط‌مشی تقسیم سود، ریشه‌یابی دلایل اتخاذ یک خط‌مشی تقسیم سود مشخص از سوی شرکت‌ها است. این موضوع می‌تواند راهگشای تصمیم‌گیری‌های مهم اقتصادی برای گروه‌های مختلف ذینفع، بویژه سرمایه‌گذاران باشد. زیرا دلایل و عوامل تعیین‌کننده به دست آمده از این ریشه‌یابی، نه تنها به توضیح رفتار شرکت‌ها در گذشته کمک می‌نماید، بلکه ابزاری را برای پیش‌بینی حرکت و مسیر آتی آنها در این حوزه فراهم می‌آورد (بیابانی و کاظمی، ۱۳۹۲).

بیان مسأله

باید توجه داشت که بررسی سیاست‌های مالی و عملیاتی شرکت‌ها و شناسایی عوامل تاثیر گذار بر آن از موضوع‌های مهمی است که توسط محققین مختلف همچون جنسن^۱ مورد بررسی قرار گرفته است. هرچند شواهد تجربی موجود بیانگر ارتباط بین عواملی نظیر اندازه شرکت، میزان سود انباشته و فرصت‌های سرمایه‌گذاری با سیاست تقسیم سود است، اما ارتباط بالقوه در زمینه تأثیر محتوای اطلاعاتی کیفیت سود با سیاست تقسیم سود و حق‌الزحمه‌های حسابرسی از موضوعاتی است که کمتر مورد بررسی قرار گرفته است.

از آنجا که هدف اصلی سهامداران از سرمایه‌گذاری در شرکت‌ها دستیابی به سود و نهایتاً افزایش ثروت آنها است، رقم سود گزارش شده و نیز سود توزیع شده شرکت‌ها از اهمیت خاصی برخوردار است. زیرا قیمت بازار سهام شدیداً تحت تاثیر سود گزارش شده و توزیع شده شرکت‌ها قرار دارد. بنابراین، احتمالاً هر یک از گروه‌های ذینفع به نحوی تلاش خواهد کرد تا در اتخاذ تصمیم‌های اثر گذار بر سود گزارش شده و سود توزیع شده شرکت‌ها تاثیر گذار باشند و حتی ممکن است که به منظور دستیابی به اهداف خود فشارهایی نیز به مدیریت وارد نمایند. در این میان، اتخاذ تصمیمات لازم جهت دستیابی به کیفیت بالای محتوای سود نمی‌تواند با حق‌الزحمه‌های حسابرسی بی‌ارتباط باشد. بنظر می‌رسد در شرکت‌هایی که سطح کیفیت سود آنها بالا است، هزینه‌های پرداختی بابت انجام خدمات حسابرسی نیز در جهت آشکارسازی جنبه‌های مختلف نشان دهنده کیفیت سود نیز بیشتر خواهد بود. بررسی حق‌الزحمه حسابرسی از نظر تأثیرپذیری آن بر محتوای اطلاعاتی کیفیت سود، حایز اهمیت است. محتوای اطلاعاتی کیفیت سود در برنامه ریزی و اجرای مناسب و باکیفیت کار حسابرسی مالی موثر است.

¹ Jensen

کیفیت پایین حسابرسی موجب کاهش اعتماد استفاده کنندگان صورت‌های مالی می‌شود و این امر نه تنها منجر به ناکامی از دستیابی به اهداف حسابرسی می‌شود، بلکه موجب کاهش اعتبار فرایند حسابرسی در ابعاد کلان خواهد شد و مانع از تخصیص بهینه سرمایه در بازار اوراق بهادار و افزایش هزینه سرمایه و تأمین مالی می‌شود. در کشور ما نحوه تعیین حق الزحمه‌های حسابرسی به معضل تبدیل شده و آشفتگی قیمت‌گذاری خدمات حسابرسی، موجب شده هیچ مبنای مشخصی برای تعیین حق الزحمه حسابرسی مالی وجود نداشته باشد و بعضاً قضاوت‌های حرفه‌ای حساب‌برسان منجر به پیشنهادهای ضد و نقیضی گردد که تناسبی با یکدیگر ندارد. منافع اقتصادی حساب‌برس از طریق حق الزحمه‌ای تأمین می‌شود که از انعقاد قرارداد با صاحبکاران عاید می‌شود.

اهمیت و ضرورت تحقیق

ارزیابی کیفیت سود به استفاده کنندگان صورت‌های مالی کمک خواهد کرد که قضاوت و ارزیابی درستی از سود دوره جاری و برآورد سود آتی داشته باشند. باید توجه داشت که اهداف حسابداری و گزارشگری مالی از نیازها و خواسته‌های اطلاعاتی استفاده کنندگان نشأت می‌گیرد. هدف اصلی گزارشگری مالی بیان اثرات اقتصادی رویدادها و عملیات مالی بر وضعیت و عملکرد واحد تجاری جهت کمک به استفاده کنندگان بالفعل و بالقوه برای اخذ تصمیمات مالی در ارتباط با واحد تجاری می‌باشد. ابزار اصلی انتقال اطلاعات به اشخاص مذکور، صورت‌های مالی اساسی شامل ترازنامه، صورت سود و زیان و صورت جریان وجوه نقد می‌باشد که محصول نهایی فرایند حسابداری و گزارشات مالی محسوب می‌گردند (جعفر^۲، ۲۰۱۰). کیفیت سود و یا بعبارت دیگر، گزارش‌های مالی یکی از مهمترین فرآورده‌های سیستم حسابداری است که یکی از اهداف عمده آن فراهم کردن اطلاعات لازم برای ارزیابی عملکرد و توانایی سودآوری بنگاه اقتصادی است.

کیفیت سود یکی از موضوعات بحث برانگیز و جذاب در پژوهش‌های حسابداری به شمار می‌رود. به دلیل این که سرمایه‌گذاران به عنوان یکی از فاکتورهای مهم تصمیم‌گیری به رقم سود توجه خاصی دارند، این پژوهش‌ها از جنبه رفتاری، اهمیت خاص خود را دارد. پژوهش‌ها نشان داده است که نوسان کم و پایدار سود، حکایت از کیفیت آن دارد. به این ترتیب، سرمایه‌گذاران با اطمینان خاطر بیشتر در سهام شرکت‌هایی سرمایه‌گذاری می‌کنند که روند سود آنها باثبات‌تر است (نوروش و همکاران، ۱۳۸۵).

کیفیت پایین سود یا بعبارتی مدیریت سود اغلب در شرکت‌هایی رخ می‌دهد که مکانیزم‌های باکیفیتی برای حمایت از منافع سرمایه‌گذاران و کنترل رفتار فرصت‌طلبانه مدیران وجود ندارد از جمله این مکانیزم‌ها، ارتقای کیفیت حسابرسی و حساب‌برس مستقل می‌باشد و از سوی دیگر موج اخیر رسوایی‌های شرکت‌های سهامی بزرگ دنیا موجب گردیده که شرکتها توجه و اهمیت زیادی به لزوم بهبود ساز و کارهای حاکمیت شرکتی و افزایش شفافیت در اطلاعات حسابداری داشته باشند. ساختار در شرکت‌های سهامی عام بسیار متنوع است و از این رو بنظر می‌رسد که کیفیت نظارت بر فعالیتهای مدیران در بین شرکت‌های مختلف، متفاوت باشد. با رشد رقابت در حرفه، موسسات حسابرسی ضرورت ارائه خدمات با کیفیت هر چه بهتر و بهای کمتر به بازار را بیشتر دریافته‌اند. برای رقابت بر پایه ای به غیر از کیفیت و متفاوت کردن خدمات، موسسات حسابرسی به دنبال بهینه نمودن حق الزحمه خود و بهترین پیشنهادها برای آن هستند. بدین ترتیب که هم درآمد خود را حداکثر سازند و هم کار را در شرایط رقابتی از دست ندهند. به همین منظور، آگاهی از تأثیرات حق الزحمه حسابرسی می‌تواند بسیار مفید باشد (چوی و

² Jafer

همکاران^۳، ۲۰۰۸). تعیین تأثیر هزینه حسابرسی بر سیاست تقسیم سود؛ به صاحبکار نیز کمک می‌کند منافع این خدمت را بهتر درک کند و بداند این هزینه را به خاطر چه چیزی متحمل می‌شود. بدیهی است آگاهی از این مساله، موجب تسریع و تسهیل کار حسابرسی شده و به دلیل مشارکت صاحبکار، حسابرسی با کیفیت بالاتری انجام خواهد گرفت (گیست^۴، ۱۹۹۲).

پیشینه تحقیق

تحقیقات داخلی

ولی پور و دولت‌خواه (۱۳۹۵) به بررسی تأثیر ترکیب هیات مدیره بر محتوای اطلاعاتی و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. نتایج تحقیق نشان داد که افزایش اندازه هیات مدیره، محتوای اطلاعاتی سود را کاهش می‌دهد. اما افزایش تعداد اعضای غیرموظف هیات مدیره، محتوای اطلاعاتی سود را افزایش می‌دهد. همچنین نتایج نشان داد که افزایش نسبت اعضای غیرموظف هیات مدیره، بموقع بودن اخبار بد منعکس شده در سود را افزایش می‌دهد. اما افزایش نسبت اعضای غیرموظف هیات مدیره، بموقع بودن اخبار خوب منعکس شده در سود را کاهش می‌دهد. دیگر نتایج نیز نشان داد که افزایش نسبت اعضای غیرموظف هیات مدیره، کیفیت سود را افزایش می‌دهد.

سرلک و میرزایی (۱۳۹۵) به بررسی رابطه رقابت در بازار و سیاست‌های تقسیم سود پرداخت. نتایج حاکی از آن بود که سود تقسیمی با رقابت در بازار، بازده دارایی‌ها و چرخه عمر رابطه مثبت و با اهرم مالی رابطه منفی معناداری دارد. از طرفی با بکارگیری مدل لوجیت، بین افزایش سود تقسیمی و رقابت در بازار رابطه مثبت و بین افزایش سود تقسیمی و اهرم مالی رابطه منفی معناداری مشاهده گردید. همچنین، بین حذف سود تقسیمی با بازده دارایی‌ها و اهرم مالی رابطه مثبت و بین حذف سود تقسیمی با رقابت در بازار، فرصت‌های رشد و چرخه عمر رابطه منفی و معناداری وجود داشت.

مشکی (۱۳۹۳) به بررسی سیاست تقسیم سود سهام و ساختار مالکیت: مطالعه کاربردی بر روی شرکت‌های صنعتی در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. نتایج پژوهش نشان داد که رابطه معناداری بین سیاست تقسیم سود و اندازه شرکت، اهرم مالی، ارزش بازار سهام وجود دارد. اما نتایج پژوهش برای مالکیت نهادی و بازده دارایی بر سیاست تقسیم سود معنادار نبوده است.

مظلوم اردکانی (۱۳۹۲) به بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر محتوای اطلاعاتی و کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. نتایج تحقیق نشان داد که میان تعداد مدیران غیرموظف با محتوای اطلاعاتی سود رابطه معنادار وجود دارد. همچنین، میان اندازه هیات مدیره و کیفیت سود (به موقع بودن اخبار خوب منعکس شده در سود) رابطه معنادار وجود دارد.

تحقیقات خارجی

فیس و همکاران^۵ (۲۰۱۸) به بررسی رابطه ساختار مالکیت و سیاست‌های تقسیم سود نقدی پرداختند. آنان دریافته‌اند که با بهبود ساختار مالکیت، پرداخت سود نقدی نیز بیشتر می‌شود. آنان دریافته‌اند که رابطه منفی میان پایداری سود و حق‌الزحمه‌های حسابرسی در شرکت‌هایی که سود تقسیم می‌نمایند، نسبت به شرکت‌هایی که سود تقسیم نمی‌نمایند، بیشتر است. همچنین

³ Choi et al

⁴ Gist

⁵ Fisa et al

یافته‌ها حاکی از این امر بود که رابطه منفی میان مدیریت سود و حق الزحمه‌های حسابرسی در شرکت‌هایی که سود تقسیم می‌نمایند، نسبت به شرکت‌هایی که سود تقسیم نمی‌نمایند، کمتر است.

کالیسکانا و همکاران^۶ (۲۰۱۶) به بررسی ریسک پذیری مدیر عامل و تصمیمات پرداخت سود نقدی پرداختند. آنان دریافتند که مدیران جسورتر، سیاست‌های پرداخت سود نقدی بیشتر را در پیش می‌گیرند.

فلوراکایسا و همکاران^۷ (۲۰۱۵) به بررسی رابطه سیاست‌های تقسیم سود، ساختار مالکیت و بدهی‌های مالی پرداختند. آنان دریافتند که بین ساختار مالکیت و سیاست‌های پرداخت سود رابطه معنی‌داری وجود دارد.

کیم و همکاران^۸ (۲۰۱۵) در تحقیقی با موضوع پاداش اعضای هیأت مدیره و حق الزحمه حسابرسی، با استفاده از مدل پانل دیتا و ضرایب همبستگی و رگرسیون به این نتیجه رسیدند که بین پاداش اعضای هیأت مدیره و حق الزحمه حسابرسی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین یافته‌های آنها نشان داد که پاداش اعضای هیأت مدیره ۲/۲۵٪ بر حق الزحمه حسابرسی تأثیر دارد.

باررو^۹ (۲۰۱۵) به بررسی رابطه بین تغییرات سود تقسیم شده و کیفیت سود پرداخته‌اند. آنها به این نتیجه دست یافتند که بازار نسبت به اعلام تغییر در سود نقدی شرکت‌های دارای کیفیت سود بالا کمتر عکس‌العمل نشان می‌دهد.

گوتیرز و کارلوس^{۱۰} (۲۰۱۵) به این نتیجه رسیدند که افزایش‌های با ثبات در سود هنگامی که همراه با افزایش‌های با ثبات در درآمدها و سودهای عملیاتی باشد، کیفیت سود و ضریب واکنش سود دارای بیشترین مقدار هستند.

مایکل و همکاران^{۱۱} (۲۰۱۳) به این نتیجه رسیدند که سود سال جاری شرکت‌های توزیع کننده سود نسبت به شرکت‌هایی که سود توزیع نمی‌کنند، دارای ارتباط و همبستگی بیشتری با سودهای آتی می‌باشد.

میخائیل و همکاران^{۱۲} (۲۰۱۳) به بررسی رابطه بین تغییرات سود تقسیم شده و کیفیت سود پرداخته‌اند. آنها به این نتیجه دست یافتند که بازار نسبت به اعلام تغییر در سود نقدی شرکت‌های دارای کیفیت سود بالا کمتر عکس‌العمل نشان می‌دهد.

فرضیه‌ها

فرضیه اصلی: بین کیفیت سود و حق الزحمه حسابرسی با سیاست تقسیم سود رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

فرضیات فرعی

۱-۱- بین کیفیت سود و سیاست تقسیم سود رابطه معناداری وجود دارد.

۱-۲- بین حق الزحمه حسابرسی و سیاست تقسیم سود رابطه معناداری وجود دارد.

⁶ Kaliscana et al

⁷ Florakisa et al

⁸ Kim et al

⁹ Borrow

¹⁰ Gutierrez and Carlos

¹¹ Mickel and et al

¹² Mikhaeil and et al

روش و مدل تحقیق

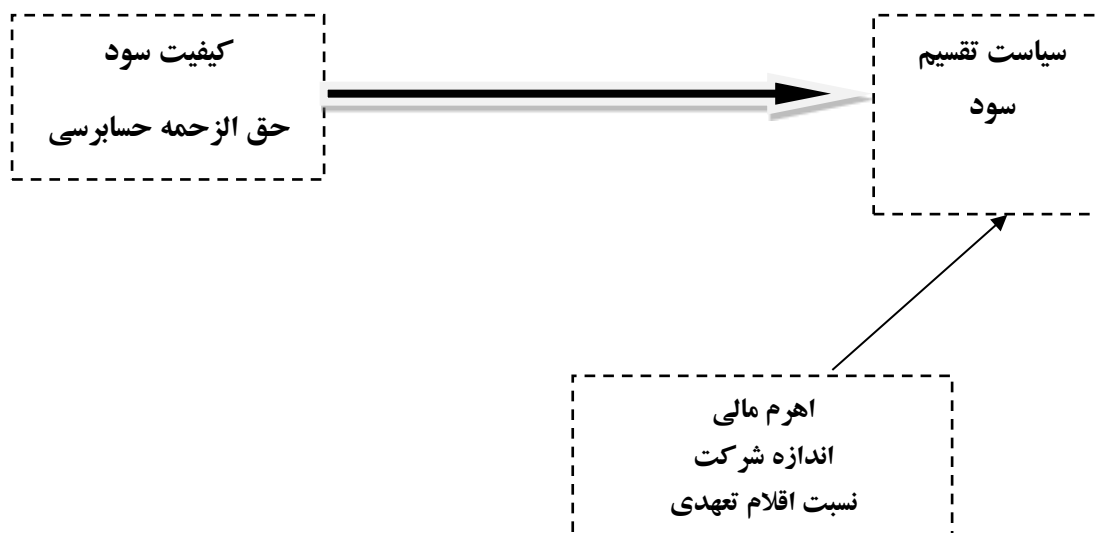
تحقیق حاضر از لحاظ هدف یک تحقیق کاربردی است؛ زیرا با هدف کاربرد نتایج برای فعالان بازار سرمایه انجام می‌شود. تحقیق کاربردی عبارت است از فعالیتهایی که با هدف کاربرد و استفاده عملی از دانش و یا تئوریهای عملی انجام می‌شود. بنابراین یافته‌های حاصل از این تحقیق می‌تواند در سایر بخش‌ها نیز مورد استفاده واقع گردد.

تحقیق حاضر از نظر شیوه اجرا نیز یک تحقیق توصیفی - علی است زیرا به بررسی روابط و یا تأثیر بین متغیرها پرداخته می‌شود و به بیان روابط علت و معلولی بین متغیرهای تحقیق می‌پردازد و چون داده‌ها تاریخی می‌باشند از نوع علی پس رویدادی می‌باشد.

تحقیق حاضر از نظر شیوه گردآوری اطلاعات نیز یک تحقیق کتابخانه ای است؛ زیرا اطلاعات پایان‌نامه از طریق مطالعه کتب، مقالات و پایان‌نامه‌ها استخراج می‌شود.

مدل مفهومی تحقیق ومدلهای رگرسیونی آزمون فرضیات

در این پژوهش، کیفیت سود و حق الزحمه حسابرسی به عنوان متغیرهای مستقل می‌باشند. سیاست تقسیم سود به عنوان متغیر وابسته می‌باشد. اهرم مالی، اندازه شرکت و نسبت ارقام تعهدی نیز به عنوان متغیرهای کنترلی در نظر گرفته شده است. مدل تحقیق در زیر آورده شده است:

نمودار (۱): مدل مفهومی تحقیق

مدل رگرسیونی جهت آزمون فرضیات فرعی بصورت زیر می‌باشد:

$$D_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 AQ_{i,t} + \beta_2 AF_{i,t} + \beta_3 FL_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 ACC_{i,t} + \varepsilon$$

که در آن:

D= سیاست تقسیم سود، AQ= کیفیت سود، AF= حق الزحمه حسابرسی، FL= اهرم مالی، SIZE= اندازه شرکت، ACC= نسبت ارقام تعهدی.

تعیین حجم نمونه و نمونه‌گیری

در تحقیق حاضر از روش نمونه‌برداری حذف سیستماتیک (غربالگری) استفاده گردیده است که از جامعه‌ی آماری مورد نظر، شرکت‌های نمونه با توجه به شرایط و محدودیت‌های زیر انتخاب گردیده است:

۱. برای انتخاب نمونه همگن، شرکت‌ها باید قبل از سال ۱۳۹۲ در بورس تهران پذیرفته شده باشند و از ابتدای سال ۱۳۹۲ سهام آنها در بورس مورد معامله قرار گرفته باشد که تعداد ۱۰۰ شرکت از نمونه آماری حذف شدند.
۲. به منظور انتخاب شرکت‌های فعال، معاملات این شرکت‌ها در طول سالهای ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۶ در بورس دچار وقفه نشده باشد که تعداد ۱۲۸ شرکت از نمونه آماری حذف شدند.
۳. به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، دوره مالی شرکت‌ها منتهی به اسفند باشد که تعداد ۵۸ شرکت از نمونه آماری حذف شدند.
۴. بین سالهای ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۶ تغییر فعالیت یا تغییر سال مالی نداشته باشند که تعداد ۷۵ شرکت از نمونه آماری حذف شدند.
۵. دستیابی به اطلاعات مورد نیاز شرکت‌ها، مقدور باشد که تعداد ۳۹ شرکت از نمونه آماری حذف شدند.

جدول (۱): تعیین حجم نمونه آماری

ردیف	شرایط	تعداد حذف از نمونه	باقیمانده
۱	برای انتخاب نمونه همگن، شرکت‌ها باید قبل از سال ۱۳۹۲ در بورس تهران پذیرفته شده باشند و از ابتدای سال ۱۳۹۲ سهام آنها در بورس مورد معامله قرار گرفته باشد.	۱۰۰	۴۱۲
۲	به منظور انتخاب شرکت‌های فعال، معاملات این شرکت‌ها در طول سالهای ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۶ در بورس بیش از سه ماه دچار وقفه نشده باشد که تعداد ۱۲۸ شرکت از نمونه آماری حذف شدند.	۱۲۸	۲۸۴
۳	به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، دوره مالی شرکت‌ها منتهی به اسفند باشد.	۵۸	۲۲۶
۴	بین سالهای ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۶ تغییر فعالیت یا تغییر سال مالی نداشته باشند.	۷۵	۱۵۱
۵	دستیابی به اطلاعات مورد نیاز شرکت‌ها، مقدور باشد.	۳۹	۱۰۲

با اعمال شرایط فوق، تعداد ۱۰۲ شرکت به عنوان نمونه مورد مطالعه در این تحقیق، انتخاب شدند.

تعاریف متغیرها

الف) متغیر وابسته، سیاست تقسیم سود: متغیر وابسته در این پژوهش، سیاست تقسیم سود شرکت است. به طور کلی رابطه بین سود تقسیمی و سود هر سهم، سیاست تقسیم سود شرکت است. به علاوه از بین تمام شاخصهای موجود سیاست تقسیم سود، نسبت سود تقسیمی هر سهم به سود هر سهم، رایجترین شاخص مورد استفاده است. جنسن و همکاران (۱۹۹۲) و هارادا و نگوین (۲۰۰۶) معتقدند که وجود اقلام غیرمترقبه ممکن است سودمندی این رابطه را برای سنجش سیاست تقسیم سود کاهش دهد (عمران و همکاران^{۱۳}، ۲۰۱۴). در این پژوهش از نسبت سود نقدی تقسیم شده به سود ناشی از فعالیت‌های عادی برای سنجش سیاست تقسیم سود شرکت استفاده می‌شود (عمران و همکاران، ۲۰۱۴).

¹³ Omran And Et al

ب) متغیرهای مستقل:

۱) **کیفیت سود:** کیفیت سود به گزارش واقع بینانه سود اشاره دارد و هرچه گزارشگری صورتهای مالی توسط مدیران دچار تغییر نشده باشد کیفیت بالایی دارد. در این پژوهش براساس تحقیق علم الهدی و همکاران (۱۳۹۳) کیفیت سود از تقسیم جریانات نقدی عملیاتی به سود عملیاتی سنجیده می شود.

۲) **حق الزحمه حسابرسی:** حق الزحمه حسابرسی شامل هر گونه وجهی است که بابت ارائه خدمات حسابرسی و طبق توافق و قرارداد به حسابرس یا مؤسسه حسابرسی پرداخت می شود (آقای، ۱۳۹۵). در این پژوهش براساس تحقیق لاوسون و همکاران (۲۰۱۵)، متغیر حق الزحمه حسابرسی براساس لگاریتم طبیعی حق الزحمه های پرداختی به شرکت حسابرسی بابت خدماتش در طول سال به سنجیده می شود.

ج) متغیرهای کنترلی:

۱) **اهرم مالی:** اهرم مالی نسبت رابطه منابع مالی مورد استفاده واحد تجاری را از لحاظ بدهی ها یا حقوق صاحبان سهام تعیین و ارزیابی می کند و در واقع نحوه ترکیب آنها را بررسی می نماید (آقای، ۱۳۹۵). در این پژوهش، برای اندازه گیری اهرم مالی شرکت از تقسیم ارزش دفتری بدهیهای بلندمدت بر کل داراییها استفاده می شود (رسایان و حسینی، ۱۳۸۷).

$$FL=BV/TOTL\ ASSETS$$

BV = ارزش دفتری بدهیهای بلند مدت و $TOTL\ ASSETS$ = کل داراییها

۲) **اندازه شرکت:** اندازه شرکت از طرق مختلفی مانند داراییها محاسبه می شود که در این پژوهش از طریق داراییها محاسبه شده است. یعنی لگاریتم نپری کل داراییها به عنوان معیار سنجش اندازه شرکت می باشد (مجتهدزاده و آقای، ۱۳۸۹).
اندازه شرکت = \log (کل داراییها)

۳) **نسبت ارقام تعهدی:** ارقام تعهدی اقلامی هستند که شامل موارد نقدی در صورتهای مالی نمی شوند و مواردی هستند که می توانند در معرض دستکاری توسط مدیران قرار گیرند مانند هزینه استهلاک (چن و همکاران^{۱۴}، ۲۰۱۴). کل ارقام تعهدی ($TA_{i,t}$) از تفاوت میان سود قبل از ارقام غیرمترقبه ($EARN_{i,t}$) و جریانهای نقد حاصل از فعالیتهای عملیاتی ($CFO_{i,t}$) بدست می آید. کل ارقام تعهدی تقسیم بر کل داراییها نشانگر نسبت ارقام تعهدی می باشد (حساس یگانه و همکاران، ۱۳۸۹).

روش و ابزار گردآوری دادهها

مبانی نظری و تئوریک این تحقیق، به صورت کتابخانه ای و با استفاده از کتب و مقالات فارسی و لاتین جمع آوری شده است. داده های تحقیق و اطلاعات مالی مورد نیاز، از منابع مختلفی از جمله نرم افزار ره آورد نوین، سی دی های منتشر شده توسط سازمان بورس اوراق بهادار جهت دستیابی به صورتهای مالی و یادداشت های توضیحی همراه، سایت بورس^{۱۵}، سایت پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران^{۱۶}، سایت مدیریت پژوهش و توسعه و مطالعات اسلامی و... استخراج شده که پس از انتقال و پردازش در صفحه گسترده EXCEL، بوسیله نرم افزار EVIWES7 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

¹⁴ Chen

¹⁵ WWW.irbourse.com

¹⁶ WWW.irandoc.ac.ir

جدول (۲): آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیر	تعداد مشاهدات	میانگین	انحراف معیار	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	چولگی	کشیدگی
سیاست تقسیم سود	۵۱۰	۰/۳۲۴۹	۰/۱۷۵۸	۰/۰۲۱۶	۰/۵۳۶۸	۳/۴۳۸	۵/۲۹۱
کیفیت سود	۵۱۰	۰/۲۹۵۶	۰/۰۴۱۹	۰/۱۷۶۳	۰/۴۸۶۹	۲/۵۹۳	۷/۱۷۷
حق الزحمه حسابرسی	۵۱۰	۷/۴۵۹۳	۱/۲۷۶۹	۳/۱۷۲۴	۱۱/۸۸۹۳	-۱/۶۶۳	۳/۱۱۹
اندازه شرکت	۵۱۰	۱۲/۱۲۱۸	۰/۰۵۳۶	۹/۵۱۰۷	۱۷/۲۹۶۵	-۰/۰۰۲	-۰/۲۱۱
اهرم مالی	۵۱۰	۰/۵۹۲۴	۰/۱۳۰۴	۰/۳۳۱۶	۰/۶۴۸۲	۲/۳۳۷	۱۲/۱۷۲
نسبت اقلام تعهدی	۵۱۰	۰/۳۱۷۷	۰/۲۳۷۶	۰/۰۹۳۱	۰/۵۹۱۱	۲/۸۷۹	۱۱/۶۵۵

با توجه به جدول ۲، میانگین سیاست تقسیم سود شرکت‌های نمونه برابر با ۰/۳۲۴۹ بوده و کمترین و بیشترین مقدار آن به ترتیب برابر با ۰/۰۲۱۶ و ۰/۵۳۶۸ می‌باشد. بررسی میزان چولگی و کشیدگی این متغیر که بایستی به ترتیب ۰ و ۳ باشد تا متغیر دارای توزیع نرمال باشد، نشان می‌دهد که این متغیر دارای توزیع نرمال نیست. با توجه به جدول ۲، آماره توصیفی متغیرهای تحقیق؛ بالاترین میانگین مربوط به متغیر اندازه شرکت و کمترین میانگین مربوط به متغیر سیاست تقسیم سود می‌باشد. بالاترین انحراف معیار مربوط به متغیر حق الزحمه حسابرسی و کمترین انحراف معیار مربوط به متغیر کیفیت سود می‌باشد.

بررسی همبستگی میان متغیرهای تحقیق

در این بخش با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون به بررسی ارتباط متغیرهای تحقیق و همبستگی موجود بین آن‌ها پرداخته می‌شود. ماتریس ضرایب همبستگی بین متغیرهای تحقیق در جدول ۳ ارائه شده است. براساس نتایج حاصل از آماره پیرسون، متغیرهای تأمین مالی از طریق انتشار سهام و اندازه شرکت همبستگی مستقیم و با سطح نگهداشت وجه نقد دارند. متغیرهای مالکیت نهادی، تأمین مالی از طریق سود انباشته، نسبت اقلام تعهدی و اهرم مالی همبستگی معکوس و با سطح نگهداشت وجه نقد دارند.

جدول (۳): آزمون همبستگی پیرسون

متغیر	سیاست تقسیم سود	کیفیت سود	حق الزحمه حسابرسی	اندازه شرکت	اهرم مالی	نسبت ارقام تعهدی
سیاست تقسیم سود	۱	۰/۱۹۵ <i>Sig(004)</i>	۰/۴۰۳ <i>Sig(001)</i>	۰/۲۷۶ <i>Sig(021)</i>	-۰/۱۸۸ <i>Sig(000)</i>	-۰/۲۶۵ <i>Sig(002)</i>
کیفیت سود		۱	۰/۱۵۴	۰/۴۱۰	۰/۶۴۸	۰/۲۱۴
حق الزحمه حسابرسی			۱	۰/۱۹۵	۰/۲۸۷	۰/۳۲۶
اندازه شرکت				۱	۰/۲۳۸	۰/۴۷۸
اهرم مالی					۱	۰/۵۱۱
نسبت ارقام تعهدی						۱

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های تحقیق

هدف از آزمون فرضیه اصلی تحقیق بررسی ارتباط بین کیفیت سود و حق الزحمه حسابرسی با سیاست تقسیم سود است که دارای ۲ فرضیه فرعی می باشد. این فرضیات با استفاده از مدل زیر به صورت داده‌های پانل برآورد می‌شوند و در صورتی که ضریب β_1, β_2 در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی‌دار باشد مورد تأیید قرار خواهند گرفت.

برای این که بتوان مشخص نمود که آیا استفاده از روش داده‌های پانل در برآورد مدل موردنظر کارآمد خواهد بود یا نه، از آزمون چاو یا F مقید و به منظور این که مشخص گردد کدام روش (اثرات ثابت و یا اثرات تصادفی) جهت برآورد مناسب‌تر است (تشخیص ثابت یا تصادفی بودن تفاوت‌های واحدهای مقطعی) از آزمون هاسمن استفاده می‌شود.

جدول (۴): نتایج آزمون چاو و هاسمن

آزمون	تعداد	آماره	مقدار آماره	درجه آزادی	P-Value
چاو	۵۱۰	F	۳/۵۳۷۶	۵	۰/۰۴۲۶
هاسمن	۵۱۰	χ^2	۴/۱۷۶۸	۵	۰/۰۳۵۸

با توجه به نتایج آزمون چاو و P-Value آن (۰/۰۴۲۶)، فرضیه H_0 آزمون در سطح اطمینان ۹۵٪ رد شده و بیان‌گر این است که می‌توان از روش داده‌های پانل استفاده نمود. همچنین با توجه به نتایج آزمون هاسمن و P-Value آن (۰/۰۳۵۸) که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، فرضیه H_0 آزمون در سطح اطمینان ۹۵٪ رد شده و فرضیه H_1 پذیرفته می‌شود. لذا لازم است مدل با استفاده از روش اثرات ثابت برآورد شود.

برای سنجش اعتبار مدل و بررسی مفروضات رگرسیون کلاسیک لازم است علاوه بر بررسی عدم وجود هم‌خطی بین متغیرهای مستقل وارد شده در مدل، آزمون‌هایی در ارتباط با نرمال بودن باقیمانده‌ها، همسانی واریانس‌ها، استقلال باقیمانده‌ها و عدم وجود خطای تصریح مدل (خطی بودن مدل) نیز انجام شود. برای آزمون نرمال بودن جملات خطا از آزمون‌های مختلفی می‌توان استفاده کرد. یکی از این آزمون‌ها، آزمون جارکو- برا می‌باشد که در این تحقیق نیز از این آزمون استفاده شده است. نتایج آزمون جارکو- برا حاکی از این است که باقیمانده‌های حاصل از برآورد مدل تحقیق در سطح اطمینان ۹۵٪ از توزیع نرمال برخوردار هستند، به طوری که احتمال مربوط به این آزمون (۰/۲۷۵۸) بزرگ‌تر از ۰/۰۵ می‌باشد. یکی دیگر از

مفروضات آماری رگرسیون کلاسیک همسانی واریانس باقیمانده‌ها می‌باشد. در صورتی که واریانس‌ها ناهمسان باشند برآورد کننده خطی ناریب بوده و کم‌ترین واریانس را نخواهد داشت. در این مطالعه برای بررسی همسانی واریانس‌ها از آزمون برش پاگان استفاده شده است. با توجه به سطح اهمیت این آزمون که کوچک‌تر از ۰/۰۵ می‌باشد (۰/۰۰۰۱)، فرضیه صفر مبنی بر وجود همسانی واریانس رد شده و می‌توان گفت مدل دارای مشکل ناهمسانی واریانس می‌باشد. در این مطالعه برای رفع این مشکل در برآورد از روش برآورد حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) استفاده شده است. همچنین در این مطالعه برای آزمون همبسته نبودن باقیمانده‌ها که یکی از مفروضات تجزیه و تحلیل و تحلیل رگرسیون می‌باشد و خود همبستگی نامیده می‌شود از آزمون دوربین واتسون (D-W) استفاده شده است. با توجه به نتایج اولیه برآورد مدل مقدار آماره دوربین واتسون برابر با ۲/۲۱۹ بوده و از آن جایی که مابین ۱/۵ و ۲/۵ می‌باشد می‌توان نتیجه گرفت باقیمانده‌ها مستقل از هم می‌باشند. علاوه بر این، برای آزمون این که مدل دارای رابطه خطی است و این که آیا مدل موردنظر تحقیق از نظر رابطه خطی بودن و یا غیر خطی بودن درست تبیین شده است یا خیر از آزمون رمزی استفاده گردیده است. با توجه به این که سطح اهمیت آزمون رمزی (۰/۵۲۱۶) بزرگ‌تر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین فرضیه صفر این آزمون مبنی بر خطی بودن مدل تأیید شده و مدل دارای خطای تصریح نمی‌باشد.

جدول (۵): نتایج آزمون‌های مربوط به مفروضات آماری

آماره Ramsey		آماره Durbin-Watson		آماره Breusch-Pagan		آماره Jarque-Bera	
P-Value	F	D		P-Value	F	P-Value	χ^2
۰/۵۲۱۶	۳/۱۹۷۲	۲/۲۱۹		۰/۰۰۰۱	۱/۰۷۳۱	۰/۲۷۵۸	۱/۳۴۳۵

با توجه به نتایج حاصل از آزمون‌های چاو و هاسمن و همچنین نتایج آزمون مفروضات آماری رگرسیون کلاسیک، مدل تحقیق با استفاده از روش داده‌های پانل و به صورت اثرات ثابت برآورد می‌شود. نتایج برآورد مدل در جدول ۶ ارائه شده است. مدل برآورد شده با استفاده از نرم‌افزار *Eviews 7* به صورت زیر خواهد بود:

$$D_{i,t} = 3.1768 + 2.2165AQ_{i,t} + 3.3774AF_{i,t} - 2.1547FL_{i,t} + 0.2146SIZE_{i,t} + \varepsilon$$

جدول (۶): نتایج آزمون فرضیات تحقیق با استفاده از روش اثرات ثابت

رابطه	P-Value	آماره t	ضریب	متغیر
-	۰/۰۰۴۱	۲/۸۳۵۶	۳/۱۷۶۸	جزء ثابت
مستقیم	۰/۰۰۱۳	۲/۳۶۵۵	۲/۲۱۶۵	کیفیت سود
مستقیم	۰/۰۰۱۱	۲/۷۹۲۳	۳/۳۷۷۴	حق الزحمه حسابرسی
معکوس	۰/۰۳۶۵	-۳/۱۷۶۸	-۲/۱۵۴۷	اهرم مالی
مستقیم	۰/۰۱۴۴	۲/۴۴۳۵	۰/۲۱۴۶	اندازه شرکت
معکوس	۰/۰۲۶۵	-۳/۲۱۰۹	-۱/۴۰۹۳	نسبت اقلام تعهدی
۰/۲۷۶۳	ضریب تعیین مدل			
۰/۲۷۴۴ (۰/۰۱۳۲)	آماره F (P-Value)			

در بررسی معنی دار بودن کل مدل با توجه به این که مقدار احتمال آماره F از $0/05$ کوچک تر می باشد ($0/0133$) با اطمینان 95% معنی دار بودن کل مدل تایید می شود. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که $27/63$ درصد از نوسانات سیاست تقسیم سود شرکتها توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می گردد.

نتایج آزمون فرضیه فرعی اول

هدف از آزمون فرضیه فرعی اول تحقیق بررسی این موضوع می باشد که آیا بین کیفیت سود و سیاست تقسیم سود شرکتها ارتباط معناداری وجود دارد یا خیر؟ و فرضیه آماری آن به صورت زیر قابل بیان است:
 H_0 : بین کیفیت سود و سیاست تقسیم سود شرکتها ارتباط معناداری وجود ندارد.
 H_1 : بین کیفیت سود و سیاست تقسیم سود شرکتها ارتباط معناداری وجود دارد.
این فرضیه با استفاده از مدل فوق بصورت داده های پانل برآورد گردید. در بررسی معنی داری ضرایب با توجه نتایج ارائه شده در نگاره ۵، از آنجایی احتمال آماره t برای ضریب متغیر کیفیت سود کوچک تر از $0/05$ می باشد ($0/0133$)، در نتیجه بین کیفیت سود و سیاست تقسیم سود شرکتها در سطح اطمینان 95 درصد ارتباط معناداری وجود دارد. بنابراین فرضیه فرعی اول تحقیق پذیرفته شده و با اطمینان 95 درصد می توان گفت بین کیفیت سود و سیاست تقسیم سود شرکتها در سطح اطمینان 95 درصد ارتباط معناداری وجود دارد. مثبت بودن ضریب این متغیر ($2/2165$) حاکی از ارتباط مستقیم کیفیت سود با سیاست تقسیم سود شرکتها می باشد؛ به طوری که با افزایش 1 واحدی کیفیت سود، نسبت تقسیم سود شرکت نیز به میزان $2/2165$ واحد افزایش می یابد. بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل های صورت گرفته در ارتباط با تایید فرضیه فرعی اول پژوهش می توان نتیجه گرفت که بین کیفیت سود و سیاست تقسیم سود شرکتها ارتباط معنادار و مستقیم وجود دارد.

نتایج آزمون فرضیه فرعی دوم

هدف از آزمون فرضیه فرعی دوم تحقیق بررسی این موضوع می باشد که آیا بین حق الزحمه حسابرسی و سیاست تقسیم سود شرکتها ارتباط معناداری وجود دارد یا خیر؟ و فرضیه آماری آن به صورت زیر قابل بیان است:
 H_0 : بین حق الزحمه حسابرسی و سیاست تقسیم سود شرکتها ارتباط معناداری وجود ندارد.
 H_1 : بین حق الزحمه حسابرسی و سیاست تقسیم سود شرکتها ارتباط معناداری وجود دارد.
این فرضیه با استفاده از مدل فوق بصورت داده های پانل برآورد گردید. در بررسی معنی داری ضرایب با توجه نتایج ارائه شده در جدول ۶ از آنجایی احتمال آماره t برای ضریب متغیر حق الزحمه حسابرسی کوچکتر از $0/05$ می باشد ($0/011$)، در نتیجه بین حق الزحمه حسابرسی و سیاست تقسیم سود شرکتها در سطح اطمینان 95 درصد ارتباط معناداری وجود دارد. بنابراین فرضیه فرعی دوم تحقیق پذیرفته شده و با اطمینان 95 درصد می توان گفت بین حق الزحمه حسابرسی و سیاست تقسیم سود شرکتها در سطح اطمینان 95 درصد ارتباط معناداری وجود دارد. مثبت بودن ضریب این متغیر ($3/3774$) حاکی از ارتباط مستقیم حق الزحمه حسابرسی با سیاست تقسیم سود شرکتها می باشد؛ به طوری که با افزایش 1 واحدی حق الزحمه حسابرسی، نسبت تقسیم سود شرکت نیز به میزان $3/3774$ واحد افزایش می یابد. بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل های صورت گرفته در ارتباط با تایید فرضیه فرعی دوم پژوهش می توان نتیجه گرفت که بین حق الزحمه حسابرسی و سیاست تقسیم سود شرکتها ارتباط معنادار و مستقیم وجود دارد.

نتایج آزمون مربوط به متغیرهای کنترلی

در بررسی معنی داری ضرایب با توجه نتایج ارائه شده در جدول ۶ از آنجایی احتمال آماره t برای ضرائب متغیرهای اندازه شرکت، اهرم مالی و نسبت اقلام تعهدی شرکت کوچکتر از $0/05$ می باشد؛ در نتیجه تأثیر اندازه شرکت، اهرم مالی و نسبت اقلام تعهدی بر سطح نگهداشت وجه نقد شرکتها در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد تأیید قرار می گیرد. مثبت بودن ضریب متغیر اندازه شرکت حاکی از ارتباط مستقیم اندازه شرکت و سیاست تقسیم سود شرکتها می باشد و منفی بودن ضریب متغیرهای اهرم مالی و نسبت اقلام تعهدی؛ حاکی از ارتباط معکوس اهرم مالی و نسبت اقلام تعهدی با سیاست تقسیم سود شرکتها دارد.

نتیجه گیری

یافته های مهم این تحقیق را می توان به شرح زیر بیان کرد. براساس نتایج فرضیه فرعی اول تحقیق بین کیفیت سود و سیاست تقسیم سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ ارتباط مستقیم و معنی داری وجود دارد و این نتیجه به این مهم اشاره دارد که هرچه کیفیت گزارشگری مالی شرکت بالاتر باشد، نسبت تقسیم سود شرکت نیز افزایش می یابد. سود به عنوان یکی از مهم ترین شاخص های حسابداری، همواره برای اهداف متعددی همچون ارزیابی سهام و عملکرد مدیریت شرکتها و همچنین به منظور بهبود تصمیمات مربوط به سرمایه گذاری، کانون توجه سرمایه گذاران و اعتبار دهندگان بوده است. به دنبال بحران های مالی پی در پی و ورشکستگی شرکت های عظیم دنیا در سال های اخیر، توجه پژوهشگران و تحلیلگران مالی از تأکید صرف بر رقم سود، به سمت کیفیت سود سوق پیدا کرده است. کیفیت سود به گزارش واقع بینانه سود اشاره دارد و هرچه گزارشگری صورتهای مالی توسط مدیران دچار تغییر نشده باشد کیفیت بالایی دارد. از آنجایی که تصمیم گیری مدیران مالی شرکت براساس اقلام صورتهای مالی شرکت و سودآوری گذشته شرکت می باشد؛ هر چه کیفیت سود گزارش شده بالاتر باشد دقت پیش بینی و دقت تصمیم گیری مدیران را افزایش می دهد و این مسئله می تواند منجر به سودآوری شرکت و در نهایت افزایش نسبت تقسیم سود شود.

نتایج این بخش با تحقیقات یان پنگ^{۱۷} (۲۰۱۱) و ویشواناتان^{۱۸} (۲۰۱۲) مطابقت دارد و با نتایج تحقیقات توماس جین^{۱۹} (۲۰۱۴) و آقایی و چالاکی (۱۳۸۸)، مرادزاده فرد و حسینی (۱۳۹۳) و مرادی (۱۳۹۵) همراستا نمی باشد (بین کیفیت سود و سیاست تقسیم سود ارتباط معناداری یافت نشد). براساس نتایج فرضیه فرعی دوم تحقیق بین حق الزحمه حسابرسی و سیاست تقسیم سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ ارتباط مستقیم و معنی داری وجود دارد و این نتیجه به این مهم اشاره دارد که هرچه میزان حق الزحمه حسابرسی شرکت بالاتر باشد، نسبت تقسیم سود شرکت نیز افزایش می یابد. حق الزحمه حسابرسی شامل هر گونه وجهی است که بابت ارائه خدمات حسابرسی و طبق توافق و قرارداد به حسابرس یا مؤسسه حسابرسی پرداخت می شود. مؤسسات مشهور و خبره حسابرسی با اینکه هزینه بالاتری نسبت به بقیه مؤسسات دریافت می کنند؛ حسابرسی این مؤسسات دقیق تر و با کیفیت بالاتری می باشد. این امر موجب کاهش عدم تقارن اطلاعاتی بین سهامداران و مدیران شرکت می شود که این امر منجر به اجرای سیاست مطلوب تقسیم سود در شرکت

¹⁷ Yhon and Peng

¹⁸ Vishvanatan

¹⁹ Thomas Jeanjean

می‌گردد. نتایج این تحقیق با تحقیقات شلیفر و ویشنی^{۲۰} (۲۰۱۵) مطابقت دارد و با نتایج تحقیقات مرادزاده‌فرد و حسینی (۱۳۹۳) و مرادی (۱۳۹۵) همراستا نمی‌باشد (بین کیفیت سود و سیاست تقسیم سود ارتباط معناداری یافت نشد).

پیشنهادهای برگرفته از نتایج تحقیق

پیشنهاد به مدیران و سهامداران شرکتها:

۱. براساس نتایج فرضیه فرعی اول مبنی بر ارتباط مستقیم و معنادار کیفیت سود و سیاست تقسیم سود؛ توصیه می‌شود مدیران به ضرورت نظارت بیشتر بر بکارگیری اصول نظارتی بر کیفیت سود گزارش شده توجه بیشتری داشته باشند.
۲. براساس نتایج فرضیه فرعی دوم مبنی بر ارتباط مستقیم و معنادار حق الزحمه حسابرسی و سیاست تقسیم سود؛ به مدیران مالی شرکت‌های بورسی توصیه می‌شود سیاست مطلوب تقسیم سود می‌تواند به بالابردن اعتماد سهامداران و سرمایه‌گذاران کمک کند. از طرفی براساس نتایج این تحقیق؛ بالابردن حق الزحمه حسابرسی و سپردن حسابرسی شرکت به مؤسسات خبره و مشهور می‌تواند به اجرای مطلوب سیاست تقسیم سود شرکت کمک کند.
۳. با توجه به اینکه نتایج تحقیق نشان می‌دهد کیفیت سود موجب افزایش نسبت تقسیم سود شرکتها می‌شود، بسترهای لازم را به منظور حضور فعالانه حسابرسان و مؤسسات حسابرسی خبره در شرکت را فراهم سازند.
۴. همچنین پیشنهاد می‌شود به سرمایه‌گذارانی که در زمینه امور سرمایه‌گذاری و بازارهای مالی اطلاعات چندانی ندارند، اگر تقسیم سود مسئله مهمی برای آنان می‌باشد، در هنگام سرمایه‌گذاری بر روی سهام به کیفیت سود گزارش شده شرکتها توجه ویژه‌ای داشته باشند.

پیشنهادهایی برای تحقیق‌های آینده

۱. بررسی ارتباط کیفیت سود و حق الزحمه حسابرسی با سیاست تقسیم سود به تفکیک صنعت در بورس تهران
۲. مطالعه تأثیر نوع مالکیت بر روی ارتباط کیفیت سود و حق الزحمه حسابرسی با سیاست تقسیم سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران
۳. بررسی عوامل مؤثر بر سیاست تقسیم سود شرکتها با استفاده از الگوریتم ژنتیک و شبکه‌های عصبی مصنوعی
۴. بررسی ارتباط کیفیت سود و حق الزحمه حسابرسی با سیاست تقسیم سود شرکتها به تفکیک مراحل چرخه عمر در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

محدودیت‌های تحقیق

- یکی از محدودیت‌های تحقیق، وجود برخی اختلاف‌ها بین اطلاعات آماری گزارش شده از سوی سایت شرکت بورس و اطلاعات مندرج در بانک‌های اطلاعاتی است که در این مورد به اطلاعات ارائه شده از سوی سایت بورس و شرکت بورس اتکا شد.

²⁰ Shellifer and Vishni

منابع

- ✓ اعتمادی، محمدعلی، چالاکی، پری، (۱۳۸۸)، بررسی رابطه بین ساختار مالکیت و عملکرد مالی، فصلنامه تحقیقات حسابداری، شماره ۴، صص ۵۴-۷۷.
- ✓ ایمانی پور مقدم، علی، (۱۳۹۲)، بررسی رابطه بین تغییرات سود تقسیمی و تغییرات سودهای آتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، ماهنامه حسابداری، سال هشتم، صص ۸۱-۹۳.
- ✓ بیابانی، شاعر، کاظمی، نوشین، (۱۳۹۲)، ساختار مالکیت (ترکیب سهامداری و تمرکز) و مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، شماره ۲۰، صص ۱۵-۲۸.
- ✓ رساییان، امیر، حسینی، وحید، (۱۳۸۷)، رابطه کیفیت ارقام تعهدی و هزینه سرمایه در ایران، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۵۳، صص ۶۷-۸۲.
- ✓ ولی پور، هاشم، دولت‌خواه، آزاده، (۱۳۹۵)، بررسی تاثیر ترکیب هیات مدیره بر محتوای اطلاعاتی و کیفیت سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره ۲۹، صص ۸۰-۸۶.
- ✓ سرلک، نرگس، میرزایی، فاطمه، (۱۳۹۵)، رابطه رقابت در بازار و سیاستهای تقسیم سود، مدیریت دارایی و تامین مالی، شماره ۴، صص ۴۵-۶۰.
- ✓ مهرانی، ساسان، بهبهانی‌نیا، پریسادات، (۱۳۸۹)، ارقام تعهدی و بازده آتی سهام با تأکید بر مالکیت سهامداران نهادی و اندازه شرکت، فصلنامه تحقیقات حسابداری، شماره ۵، صص ۳۸-۵۶.
- ✓ نوروش، ایرج، ناظمی، امین، حیدری، مهدی، (۱۳۸۵)، بررسی کیفیت ارقام تعهدی و سود با تأکید بر نقش خطای برآورد ارقام تعهدی، فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۴۳، صص ۱۳۵-۱۶۰.
- ✓ Baba, Naohiko. (2012). Increased Presence of foreign investors and dividend policy of Japanese Firms. Pacific-Basin Finance Journal, pp.135- 150
- ✓ Babae.D.(2015). Ownership Structure and corporate governance in Chinese Stok companies. China Economic Reviw, Vol (10), pp. 75-98
- ✓ Baker, H. Kent. Mukherjee, Tarun K. Paskelian, Ohannes George. (2014). How Norwegian managers view dividend policy. Global Finance Journal, Vol (17), pp. 155-176
- ✓ Baker, H. Kent. Powell, Gary E. Veit, E Theodore. (2015). Revisiting the dividend puzzle Do all of the pieces now fit? Review of Financial Economics, Vol (11), pp. 241- 261
- ✓ Claessens, Sthjn. Djankov, Simeon. (2013). Ownership concentration and Corporate Performance in the Czech Republic. Journal of Comparative Economics, Vol (27), pp. 498- 513
- ✓ Chen, Zhilan. Cheung, Yan-Leung. Stauraitis, Aris. Wong, Anita W.S. (2014). Ownership Concentration, Firms performance, and dividend policy in Hong Kong. Pacific-Basic Financial Journal, Vol (13), PP. 431-449
- ✓ Demsetz, Harold. Villalonga, Belen. (2015). Ownership Structure and corporate performance. Journal of corporate finance, Vol (7), pp. 209-233
- ✓ Frankfurter, George. Wood Jr, Bob G. (2014). Dividend policy theories and their empirical tests. International Review of Financial Analysis, Vol (11), pp. 111-138
- ✓ Gutierrez, Luis H. Carlos. Pombo. (2015). Corporate ownership and control contestability in emerging Markets: The case of Colombia. Journal of Economics and Business, pp.235-266

- ✓ Mitton, Todd .(2014). Corporate governance and dividend policy in emerging markets. *Emerging Markets Review*, Vol (5), pp. 406-426
- ✓ Skinner, Jim. (2014). The international Evidence on performance and Equity Ownership by Insiders Blockholders, and Institutions. *J.of Multi. Fin. Manage*, Vol (15), pp.171-191
- ✓ Short, Helen. Zhang, Hao. Keasey, Kevin .(2015). The Link between dividend policy and institutional ownership. *Journal of Corporate Finance*, Vol (8), pp. 105-122